

Quod incerta persona legitur Latine plantavit, Graece A est in secunda epimur...

Allegoria tropologia mixta. Passeres nidi facit... in capite...

in capite... in capite... in capite... in capite...

in capite... in capite... in capite... in capite...

in capite... in capite... in capite... in capite...

Oleam p. Chaldaice, ciconia candida (omittit Nebel... Faber alios interpretari de ardea...

Quoniam avis per no... in capite... in capite...

in capite... in capite... in capite... in capite...

in capite... in capite... in capite... in capite...

Herodionum trit generis.

Non improbabile hic... in capite...

in capite... in capite... in capite... in capite...

in capite... in capite... in capite... in capite...

in capite... in capite... in capite... in capite...

Symmachii, Theodotionis... id est, herodion, scribit quod Hebraei... id est, herodion...

in capite... in capite... in capite... in capite...

in capite... in capite... in capite... in capite...

in capite... in capite... in capite... in capite...

Aque adionum nostrarum. Idem alibi o. proferser ihunc locum... id est, herodion...

in capite... in capite... in capite... in capite...

in capite... in capite... in capite... in capite...

in capite... in capite... in capite... in capite...

in capite... in capite... in capite... in capite...

in capite... in capite... in capite... in capite...

in capite... in capite... in capite... in capite...

in capite... in capite... in capite... in capite...

in capite... in capite... in capite... in capite...

Putant idcirco nonnulli **כִּבְרֵי** *boker mane dictum a quaerendo ac discernendo* **עֲבֹדוּ** *obeeve*, inter alias notiones, à signis quasi nox homini, adducto somno liget manus, cas die solvat, laborique reddat. Hinc efficienda verò topologia cum Hieronymo a, ut bonum facientes, non desistant: b idem tempus habemus operum bonum c; ut operemur dum dies est, ac donec veniat nox, in qua non licebit operari: d ut recipiamus tempus acceptabile, diebus; salutis e: ut negotiemur, donec veniat de nocte Dominus f: ut hoc tempore, quod venit, ac die quæ appropinquavit, amamus & vnamur g, vel utque mundinemur: ut, qui non vult operari, non manducet h: ut tempus redimamus, quia dies inanis & laboriosus. Otus est nobis Dei sermo, inquit Hieronymus. Sol verus, & congregata sunt bestie, recedentes in cubilia sua: procedamus nos ut homines, ad opus nostrum, & usque ad vesperam laboremus. Titi præcepto Imperatoris propositi, qui nocte tere recordatus in coena nihil boni die illa fecisse dixit amicis: hodie diem perdidit non putamus, aut non perire hodie horam, diem, momenta, tempus, ætates, B sed ut quæ otiosum verbum loquimur, pro quo redditur iustus rationem in die iudicii. Quod si hoc ille sine lege, sine Evangelio, sine Salvatore & Apostolorum doctrina, naturaliter & dixit, & fecit, quid nos oportet facere? Ambrosius perpendit non otiosè didicim homini, quod nulli aliorum animantium, in insidiosa vultus sui quædam adhibere vultus: his enim animalibus, quæ naturæ irrationabilia sunt, iusti Dei terram pabulum ministrare præceptum est, iusti autem homini, ac rationabilia quæ accepit, exerceat, vitæ cursum in labore præscribit. Tūm inferi regulare non debere, qui labore tantum vidium requirerent, si laborem pro vita subeat æterna. Hoc est nempe est operari non cibum qui perit, sed qui permanet in vitam æternam, quem filius hominis dat nobis. * Necessaria in opere constantia & perseverantia usque ad vesperam, utque ad finem, utque ad mortem, non sic occidit in meridie, & careas perfecta & completa die, in qua te bonis oportet operibus versare, & in auge, & meritis narrare & annuntiare n, ac Deum laudare. Postquam ortus fuerit sol iustitiae, ac per penitentiam fuerint omnes bestie, & peccata, & effectus fuerint, C qui prius ceciderat, talis, qualis & antea fuerat, iterum exire debet, ut ait putatus Hieronymus, ad operationem nostram usque ad vesperam, hoc est, usque ad consummationem.

Satis estiam commode per hunc unum hominem exeunte otio Sole ad opus, operationemque; Prædicatores secundum rectam rationem vivebant, & in charitate unanimes intelliguntur, qui recepto post Resurrectionem Spiritu Sancto, hoc opus Dei, Christi operati sunt, ut Evangelium prædicarent, quod opus Evangeliste nominat Apostolus, & ministerium usque ad vesperam, mortis suæ, vel usque ad mundi finem, quando tempore Antichristi refrigeret charitas. Id August. & alii ex Latinis indicant, præsertim Augustinus. Antonius notat quod homo exit ad opus virtuale, Deo principaliter movente, ad criminali diabolo internaliter suggerente, ad manuum ingenio naturaliter agente: quod attinet ad ultimum D innui bonam conscientiam, dicendo, exiit ad opus suum, debuit convenientiam, ad operationem suam, debuit permanentiam, usque ad vesperam: ad quædam cogere necessitatem, aliud cupiditatem invenisse, tertium inductum à vanitate. Hæc ille pluribus.

Verf. 24.) Quam magnificata sunt opera tua Domine: omnia in sapientia fecisti impleta est terra possessione tua.

Sensus loci. Extot divina providentia operum tam admirabilem quæ hæc ennumeravit, & contemplatus est, ingenti stupore atreptus, & narrandi abruptus cursum, in exclamationem prorumpit, vociferante ita ut omnes exaudiant, & quasi hoc intermedio auditoris reficiens ait excellentissima esse illa opera, maxime præstantia, & eximiam quælate tum numero, omniq; commendatione dignissima: præterea in eis elucere maximam sapientiam, non nullum non summam ratione, iudicioque factum sit, nihil in ullo quod aut redundet, aut deficiat: postremo istis operibus tam excellentibus, quæ sunt conditoris & conservatoris, ac Domini sui Dei possessio, universam amplissimam terram, & mundum plenum esse. Merito

autem August. & alii admirationem hæc, quæ magnificata sunt opera tua, ad utramque pertinet conditionem dicunt, id est, & mundi huius & Ecclesie, quia temporalium pulchritudo gloriæ significat æternorum, & per visibilia, quæ non apparent, intellecta conspiciuntur, & omnia vero in sapientia facta esse, id est, in Christo, qui est Dei virtus & sui sapientia: I sapientiam esse terram Christianis, qui sunt possessio ac gloria vera, & non agnus hominum. Amplificata ista in modum, & dode August. quem Latini ceteri redigunt in compendium. De Grecis etiam Chrysol. concitit. Ambrosius et verò etiam scribit, quod Propheta nosse videns hunc mundum, qui est divine maiestatis insigne, ut per ipsum Dei sapientia manifestetur, simul & ad indivisibilia oculis mētis attollens, hoc modo exclamavit. Ceterum videtur hæc verba illis respondere in principio psalmi. Domine Deus noster magnificatus es vehementer, confissimus & decorem induisti, amissus lumine fecit vestimentis: nam quod tibi de Deo, hic de Deo dicitur operibus, vel ostendit magnificatio Dei magis expressè in operibus eius, laus quoque, e-decor, utque sapientia, in illis enitefcere. Accommodatè Gugo personas Trinitatis hic observat. Patris potentiam, quem magnificatus sunt opera: Filii sapientiam, omnia in sapientia fecisti, Spiritus S. bonitatem, implet est terra possessione tua: Spiritus enim Domini replevit orbem terrarum v. Applicat idem præterea ad opus misericordie, quod maxime proprium est Dei, quum videatur alienum & peregrinum ab illo vindicative iusticie opus: illud esse magnificatum quia remaneret iusta merita in sapientia factum, quia elucet in eo altitudo sapientia: quod aliquos prædestinet Deus, & non alios, implet terram viventium possessione eius, id est, electis, quia eos Deus maxime possidet, à quibus auferit iniquitates & peccata. b

Quam magnificata sunt opera tua Domine. Hieronym. quam multa. Alii, multiplicata, vel quanta. (Multa) terram transibit Paraphrasas יְיָ מְגַדְלָהּ וְיִשְׂרָאֵל מְגַדְלָהּ. Sed יְיָ מְגַדְלָהּ quæ utramque significat, & magnitudinis & numeri: lautique major est ad excellentiam magnitudinis, nempe qualitates & virtutes, quam à sola multitudine: & multitudine sequentibus verbis declaratur, implet est terra possessione tua. In similem exclamationem erupit Paulus, d. altitudo divinitus sapientia & scientia Dei quum incomprehensibilia sunt iudicia eius & postquam de multis mirandis & maximis rebus narraret. In pl. 91. d. simile epiphonema est, quam magnificata sunt opera tua Domine, nimis profunda facta sunt cogitationes tuæ. Ubi Hebræum verbum עֲבֹדוּ גִדְלָהּ, significans præcisè magnificata sunt, cum יְיָ מְגַדְלָהּ, ad dixi, & hoc, & multiplicari significat. Ut obique est idem Græcum יְיָ מְגַדְלָהּ. Vocatur item in pl. 110. e, magna opera Domini: יְיָ מְגַדְלָהּ, יְיָ מְגַדְלָהּ. Hic fructus debet elici ex contemplatione divinum operum & creaturæ, ut rapiamur in admirationem & amorem Creatoris, atque ut in alio psalmo vidimus, non sicut insipientes, qui non cognoscunt, & stulti, qui non intelligunt, quemadmodum oportet, delectemur delectatione divina, & in is exultemus, & factis manuum Dei mediantes, exaudiamus ad ipsum manus nostras: & quod hic subijcit agnoscamus ac profiteamur nos cogitationes, verbo, factio possessionem divinam, ut nullius alterius dominio, nisi proprio illum, nos submittamus, denique confitemur Dominum, quia terribilis est magnificentia eius, & mirabilia sunt opera eius, & illa cognoscatur nimis, id est, quam maxime possit, anima nostra huius practica, de vera, efficaci cognitione. Chrysolomus* perpendens de Deo scriptum, quod quam singula crearet, vidit bona esse, ac ea laudavit, ut nos ipsi ad cognoscendum & laudandum Autorem illorum provocaremur sicut & Sapient. 8. admonuit, ad iunctæ hæc comparatione cum nostro Propheta presenti locutione, ad occasionem. Nam si beatus Propheta David, quum dispositionem visibilibus considerasset, ex laudabat, quædam magnificata sunt opera tua Domine? Si inquam, vir tanto spiritu præditus, & cui incerta & occulta sapientia divina manifestata in sensu, sic exclamavit, quid videmus nos, qui terra & cælis sumus n, & debemus tantum indubitanter miseriam cordis? Subdit mox illam aliam indicibilem misericordiam: Subdit mox illam aliam indicibilem misericordiam Pauli, o in cuius laudes, incore non digrediens quoties quæ visis te offendit, appellat animam cælo vagari solitam, corpore circumdatum, & cum incorporis virtutibus certantem, in terra

in terra ambulatam, & mentis promittudine in cælo A

Arnobium, Augusti, Prosperum, Cassiodorum, & repleta est terra creaturæ tua, & apud Hieron. b alibi repleta est terra creatione tua: nomine verbali, quod proprie respondet Græco ἡ γῆ πληροῦται per iota, nam per ita, γῆ repleta possessionem significat. Cognata sunt inter se per ita, abolutaque possessio, & creatio, ac in hominibus quo aliquid aliquid perfectius producit, eo possessionem eius magis perfectam habet, magisq; absolutum dominium. Sic Eva filio Cain id nomen imponens, causam reddidit, dicendo, possedit hominem per Deum & possidet namque ἡ γῆ Kanah valet. Sed in benedictione Melchisedech d, quod legitur de Deo, qui creavit cælum & terram Græcè τῆς γῆς, Hebræicè est ἡ γῆ Kanah, possessio, quod Græcè dici debet τῆς γῆς. Ideo cælum ac terra sunt possessio Dei, quia Deus creator eorum est. Ibidem paulo post e jurat Abraham, levans manum suam ad Dominum Deum excelsum possessorem cæli & terræ, ἡ γῆ Kanah, quod tamen etiam Græcè redditur, ἡ γῆ, qui creavit. Simili formula dicitur est Abram cum Sarai & Lot filio fratris, fecisse animas in Haran, id est, acquisivisse, ac possedisse, vel gignendo & educando, velemendo, permutando, aliter comparando. DEUS possedit rebus nostris, id est, fecit & creavit. Quandoque ut res exprimat melius, cumulatæ tria simul adhibentur, nonne is est pater tuus qui possedit te, & fecit te, & creavit te? Bene Eusebium teste, Plato homines appellavit χριστάς, possessionis Dei. Et Philo rectè argumentabatur, si unus est verus & stabilis Dominus, necesse est, ut veri servi simus, in universo autem verum Dominum esse, cui liceat dicere, ὅτι ἡ γῆ ἀδικῶν χριστάς, quod est res sui possessionis ipsius. Sed melius dicitur Proclum Delirus b obicit a in nomine esse Dei possessionem & creaturam seu præstem, quam omnia esse Dei possessionem, & creaturam, quoniam unum ad alterum consequitur, & a ratione, quam diximus. Peculiariter autem modo possidendi dicuntur à Deo iusti, qui reguntur ab eo non reluctantes, eique propria voluntate servientes: & optant ac petunt ab eo rem Deo, ut possideat, quærentes ab aliis se olim possessos i, quum aut idolis servirent, ac peccatis: qui enim facti peccatum, i servus est peccati k: & idolorum servitus vocat cupiditas l: & venter quorumdam Deorum m. Postremo impleri terram Dei possessione, est ornari, nihilque in ea supervacuum esse, nihil non optima factum ratione, nihil non valde bonum, prout, ut primus monui, Deo ipse vidit & laudavit n. De ista plenitudine terræ in psal. 3. egimus, quæ nos etiam nostri monere debet officii, ne in vacuum gratiam Dei recipiamus, nec illa in nobis vacua sit g, sed opera plena r.

Verf. 25.) Hoc mare magnum & patiosum manibus: id est, reptilia, quorum non est numerus. Animalia pusilla cum magnis. Audatis huiusque divinis operibus in cælo, ære, terra, & cum, quod attinet ad ultima, quia videbantur comprehendi non posse, perstrinxisset brevi sententia ultimum prioris verus verborum delectanda mare, commendans Dei sapientiam, eo maris amplitudinem in profunditate, longitudine, latitudine, & innumerabilem in eo multitudinem piscium tum magnorum, tum parvorum, ita ut in quoque ibi constant, neque consumantur, quamvis ab illis comedantur. Pertinet ista ad creationem diei quintæ ut annotat Tivertus & Eugebium. Cyrillus autem Hierosolymitanus s, hunc locum citans, contemplantam nobis quoque proponit maris profunditatem & latitudinem, alique ad id pertinentia.

Sensus mysticus est, quod possessio Dei, vel creatura, quæ implevit ille terram, videlicet homines per gratiam ab illo possessi ac renovati, peregrinantur in hac vita, & nec possunt ad patriam pervenire, nisi per hoc magnum, & inquietum mare, inter pericula transiendo innumerabilem animalium omnis generis, id est, tentationum, atque persecutionum internarum & externarum, magnarum & parvarum à potentibus & infirmis inimicis, à visibilibus & invisibilibus, ab iis, qui fraude agunt, & qui viti, potentieque. Hugo addit ex alio Hugone, hoc mare esse concupiscentiam, reptilia monstruosas cogitationes: ex Bernardo r, mare esse hunc mundum, in quo transeunt Prælati, navi similes Nœ, continentes puncto similes Danieli, conjugati vado, similes Job. Ultimorum Qq rum

in terra ambulatam, & mentis promittudine in cælo A

Arnobium, Augusti, Prosperum, Cassiodorum, & repleta est terra creaturæ tua, & apud Hieron. b alibi repleta est terra creatione tua: nomine verbali, quod proprie respondet Græco ἡ γῆ πληροῦται per iota, nam per ita, γῆ repleta possessionem significat. Cognata sunt inter se per ita, abolutaque possessio, & creatio, ac in hominibus quo aliquid aliquid perfectius producit, eo possessionem eius magis perfectam habet, magisq; absolutum dominium. Sic Eva filio Cain id nomen imponens, causam reddidit, dicendo, possedit hominem per Deum & possidet namque ἡ γῆ Kanah valet. Sed in benedictione Melchisedech d, quod legitur de Deo, qui creavit cælum & terram Græcè τῆς γῆς, Hebræicè est ἡ γῆ Kanah, possessio, quod Græcè dici debet τῆς γῆς. Ideo cælum ac terra sunt possessio Dei, quia Deus creator eorum est. Ibidem paulo post e jurat Abraham, levans manum suam ad Dominum Deum excelsum possessorem cæli & terræ, ἡ γῆ Kanah, quod tamen etiam Græcè redditur, ἡ γῆ, qui creavit. Simili formula dicitur est Abram cum Sarai & Lot filio fratris, fecisse animas in Haran, id est, acquisivisse, ac possedisse, vel gignendo & educando, velemendo, permutando, aliter comparando. DEUS possedit rebus nostris, id est, fecit & creavit. Quandoque ut res exprimat melius, cumulatæ tria simul adhibentur, nonne is est pater tuus qui possedit te, & fecit te, & creavit te? Bene Eusebium teste, Plato homines appellavit χριστάς, possessionis Dei. Et Philo rectè argumentabatur, si unus est verus & stabilis Dominus, necesse est, ut veri servi simus, in universo autem verum Dominum esse, cui liceat dicere, ὅτι ἡ γῆ ἀδικῶν χριστάς, quod est res sui possessionis ipsius. Sed melius dicitur Proclum Delirus b obicit a in nomine esse Dei possessionem & creaturam seu præstem, quam omnia esse Dei possessionem, & creaturam, quoniam unum ad alterum consequitur, & a ratione, quam diximus. Peculiariter autem modo possidendi dicuntur à Deo iusti, qui reguntur ab eo non reluctantes, eique propria voluntate servientes: & optant ac petunt ab eo rem Deo, ut possideat, quærentes ab aliis se olim possessos i, quum aut idolis servirent, ac peccatis: qui enim facti peccatum, i servus est peccati k: & idolorum servitus vocat cupiditas l: & venter quorumdam Deorum m. Postremo impleri terram Dei possessione, est ornari, nihilque in ea supervacuum esse, nihil non optima factum ratione, nihil non valde bonum, prout, ut primus monui, Deo ipse vidit & laudavit n. De ista plenitudine terræ in psal. 3. egimus, quæ nos etiam nostri monere debet officii, ne in vacuum gratiam Dei recipiamus, nec illa in nobis vacua sit g, sed opera plena r.

Verf. 25.) Hoc mare magnum & patiosum manibus: id est, reptilia, quorum non est numerus. Animalia pusilla cum magnis. Audatis huiusque divinis operibus in cælo, ære, terra, & cum, quod attinet ad ultima, quia videbantur comprehendi non posse, perstrinxisset brevi sententia ultimum prioris verus verborum delectanda mare, commendans Dei sapientiam, eo maris amplitudinem in profunditate, longitudine, latitudine, & innumerabilem in eo multitudinem piscium tum magnorum, tum parvorum, ita ut in quoque ibi constant, neque consumantur, quamvis ab illis comedantur. Pertinet ista ad creationem diei quintæ ut annotat Tivertus & Eugebium. Cyrillus autem Hierosolymitanus s, hunc locum citans, contemplantam nobis quoque proponit maris profunditatem & latitudinem, alique ad id pertinentia.

Sensus mysticus est, quod possessio Dei, vel creatura, quæ implevit ille terram, videlicet homines per gratiam ab illo possessi ac renovati, peregrinantur in hac vita, & nec possunt ad patriam pervenire, nisi per hoc magnum, & inquietum mare, inter pericula transiendo innumerabilem animalium omnis generis, id est, tentationum, atque persecutionum internarum & externarum, magnarum & parvarum à potentibus & infirmis inimicis, à visibilibus & invisibilibus, ab iis, qui fraude agunt, & qui viti, potentieque. Hugo addit ex alio Hugone, hoc mare esse concupiscentiam, reptilia monstruosas cogitationes: ex Bernardo r, mare esse hunc mundum, in quo transeunt Prælati, navi similes Nœ, continentes puncto similes Danieli, conjugati vado, similes Job. Ultimorum Qq rum

Topologia
a in epist. ad
Gal. 3. v. 26.
b in Gal. 3. v. 26.
c in Gal. 3. v. 26.
d in Gal. 3. v. 26.
e in Gal. 3. v. 26.
f in Gal. 3. v. 26.
g in Gal. 3. v. 26.
h in Gal. 3. v. 26.
i in Gal. 3. v. 26.
k in Gal. 3. v. 26.
l in Gal. 3. v. 26.
m in Gal. 3. v. 26.
n in Gal. 3. v. 26.
r in Gal. 3. v. 26.

Quæ Deus
col, quos
intercui
edere vo
lunt in co
nitioni
bus esse
permissi
b Rom. 1. 22
29-30
c Gal. 3. 10-11
d Gal. 3. 12-13
e Rom. 1. 23-24
f Rom. 1. 25-26
g Rom. 1. 27-28
h Rom. 1. 29-30
i Rom. 1. 31-32
k Rom. 2. 1-2
l Rom. 2. 3-4
m Rom. 2. 5-6
n Rom. 2. 7-8
r Rom. 2. 9-10

